

Druhá kapitola
Vědomí a přirozená skutečnost

§ 33 Čisté čili „transcendentální vědomí“ jako feno. residuum

Odzávorkovali jsme svět jako fakt, zůstává svět jako idea,
ale o ten nám nejde!

ek: to totiž je základ empirismu a platonismu (ie. materialismu a idealismu, feno něco jiného)

Zůstává svět jako prožitek, jako zkušenost

to je to čisté dané: čisté prožitky, prostě prožitky (či vědomí: bewußt-sein, činnost bytí, již jsme si vědomí)
ek: čisté prožívání je přesnější překlad

Z těchto prožitků pak vyčleňujeme čisté koreláty vědomí tj. věci čisté jako prožívané, ne jako „objektivně-hmotné“, nýbrž tak, jak je prožíváme (mýdlo jako pistole, víno jako krev Kristova)

ek: pozor, NE „abstrahujeme“, nýbrž vyčleňujeme, soustředíme se na něco, co tu je v prožitku

Podobně z těchto prožitků či z tohoto proudu prožitků podobně vyčleňujeme čisté Já, zas ne jako předmět, ale jako čisté prožívání v první osobě

ek: pozor, ne Já jako předmět svého pozorování, jak se vidím v introspekci, nýbrž Já-pól, čistý subjekt, Já-kdo-vidím

Jde však o to, že čisté Já i čisté Ono je něco, co vyčleňujeme z prvotně daného a tím je proud prožívání čili vědomí

Všimněme si, ještě bez závorek, zcela v běžném čili přirozeném vědomí, můžeme rozlišit

--jeho obsah, přirozenou skutečnost, obsaženou ve vědomí, a

--vědomí samé, čisté zakoušení

to znamená, že vědomí (zakoušení) je něčím samo o sobě, nezávisle na svém obsahu („má vlastní bytí“)

Teď je potřeba se zabývat tímto vědomím samým, tedy tím, co je samo o sobě, nezávisle na faktu světa

ek: tedy, tím, co prožívám, zcela nezávisle na tom, zda tento prožitek způsobuje cosi ve světě (příklad náboženského prožitku, který je skutečný o sobě, ať jej vyvolává cokoliv)

To vědomí (či zkušenost) samé, vědomí jako něco, co se děje („bytnost“) o sobě, není ovlivněno závorkami

ek: po amputaci prožívám bolest, ač úd byl amputován: zážitek má svůj smysl, svou srozumitelnost, ať odpovídá něčemu v časoprostoru či ne

Tak se otvírá celá oblast skutečnosti („region bytí“), totiž zakoušení (čili vědomí), kterou obvykle přehlédneme ve spěchu k předmětu

ek: např. tak mě zaujímá, co vidím, že přehlédnu skutečnost, že vidím a jak vidím
např. nevšímám si světla, zajímá mě, co vidím

ek: z toho Hgg. učení o zapomenutosti Bytí, jenže Hgg tomu dá metafyzický význam, kdežto u Husserla to znamená prostě, že přehlížím základní skutečnost, zakoušení, protože mě zaneprazdňuje to, co zakouším.

Smyslem „závorkování“ je upozornit nás na přehlíženou prvotní zkušenost zakoušení tím, že si závorkami odřekneme všechny obsah zakoušení.

Zůstává čistá zkušenost (vědomí) se svým čistým obsahem, tj obsahem nezávislým na časoprostorové existenci.

Fenomenologie je věda o struktuře zakoušení!

„Čistý“ můžeme označit též jako „transcendentální“
tj. vztahující se k zakoušení samotnému, ne k tomu či onomu subjektu

**čili, fenomenologie jako věda o struktuře („logice“)
transcendentálního vědomí = věda o zakoušení o sobě, tj. o „čistém“ zakoušení**

§ 34, „Podstata“ vědomí jako téma (tj. „vlastní způsob, jak vykonávat činnost bytí“)

Pro začátek, bez závorek: díváme se na svět, zamýšlíme se nad sebou a nad svým pozorování: co je „podstatou“ (způsobem bytí), tohoto dění, zakoušení, vědomí

Víme, že každý jednotlivý akt je zároveň druhem aktu, má svou obecnou „podstatu“, a o to nám jde

vybereme si příklad, změříme se na jeho podstatu

ek: všimněte si, že snad nejlepší index inteligence je tato schopnost, vidět příklad jako příklad druhu, ne jen jako individuální.

Např. schopnost vidět násilné obsazení jiné země jako příklad agrese, o níž platí všechny její atributy (např. že vzbuzuje odpor, že je nemorální atd) zcela bez ohledu na to, kdo je agresor, jakou se zaštiťuje ideologií apod.

Směřujeme i prožitku vědomí vůbec, avšak vycházíme z vědomí jako soubor všeho zažívání, tedy cogito, které obsahuje i ego a cogitatum, myslícího a myšlené, jak jsme viděli v předchozím paragrafu

(zjistíme, že vědomí je víc než soubor počinů vědomí, cogitationes, má svá pravidla, např. jednotu vědomí)

Jen pozor na obskurantismus: má svou vlastní intuitivně uchopitelnou podstatu není mystika, znamená prostě to, že každá událost sleduje určitou „logiku“, kterou poznáme prostě nazřením

(intuice na poč. 20.stol je souhrnné označení všech způsobů vnímání, např. vidím stůl)

§ 35, Cogito jako „akt“ (tedy, jako činnost)

V rámci celkové činnosti cogito můžeme vyčlenit

cogitatio = prožitek vědomí, např. vidím papír tak a tak
 cogitatum = papír samotný

K tomu rozlišme vlastní předmět prožitku a celkové pozadí
 i to patří k prožitku vědomí vztahujícího se k... (např. vidím papír)

Pedagogika: užij větu 62.24 jako příklad překladu do běžného
 hovoru

„dvorec vědomí, který patří k čisté podstatě vnímání
 provedeného v modu „přivracení se k“ = pozadí, které
 nutně patří k tomu, když si něčeho všimnu

Jde ovšem o vědomí něčeho, ne o něco v „objektivním“ smyslu
 Tudíž je třeba rozlišit různá uzpůsobení (modality) vědomí jako
 pozorné vnímání, vnímání mimochodem, také pochyby, jistota, přání,
 odpor atd

Základní rozlišení:

aktuální vědomí vs. *modus inaktuality*: Ricoeurovo „nejsem si nevědom“
 vědomí pozadí, vnímání „nevědomky“

Proud prožitků má vždy své pozadí, které vnímám „nevědomky“

Budiž cogito označením pro „vědomé“ vědění
 vědění jako akt, ne nutně reflektující, ale vědomý

Bdělé já nechť označuje kontinuálně vykonávání vědomí
 na pozadí „inaktualit“, bezděkého vnímání

§ 36, Intencionální prožitek, prožitek obecně

Vědomí je akt (počin, úkon), ne stav: je to všímání si něčeho
ek: viz pokusy se smyslovou deprivací
 a to bez ohledu na způsob (modus), jímž si jsem věci vědom:

vědomí zůstává intencionální = k něčemu vztažené -
je vždy o něčem

Pozor: nejde o vztah psychologické mysli k materiálnímu předmětu,
 nýbrž o vnitřní strukturu aktu vědomí
 i objekt čistého vědomí je čistě obsažený ve vědomí
 to platí, i kdyby ničeho nebylo:
 vědomí má stále strukturu subjekt-objekt (intencionality)

Prožitek jako celek je zaměřený k něčemu (intencionální)
 ne však všechny jeho prvky, např. početková data
 např. barva prostě je, nevztahuje se

(Husserl později popře tento zbytek
 objektivitu ve fenomenologii)

§ 37, „Zaměření na“ čistého já v aktu vědomí vs. uchopující všimání

(NB: toto je stěžejní paragraf: tímto poznáním se předmětem fenomenologie stává plný svět ustavený životem, ne jen jeho objektivistická abstrakce!)

Jde o to, že intencionální zaměření není jen zaznamenávání přítomnosti předmětu, nýbrž vědomí celé škály, včetně hodnoty a smyslu.

Zaměření na něco, tj. intencionalita vědomí, vyvěrá z Já a to je
uzpůsobuje (modifikuje)
na rozdíl od předmětného uchopení (vidím jablko), zaměření (mít
duchovně před očima) zahrnuje i zalíbení, přání,
hodnocení
to vše je součást vědomí

K intencionalitě v rámci zakoušení patří i Já, které zakouší, a
předmět zakoušení čili „intencionální objekt“
ale to neznamená objekt pouhého vnímání
takové uchopování je jen jeden modus: vidím věc
jenže mimo to v radosti se raduji z věci, v úzkosti se o
ni strachuji, v důvěře v ní věříme - ale nemusíme přitom
zkoumat (čili „uchopovat“)

Plný intencionální objekt má všechny rysy našeho styku se světem,
hodnocení, význam

Proto zdvojené intencio:

--vidím manželku

--raduji se z ní

Oba jsou způsoby vztahování, jeden nevylučuje ani nepředpokládá
druhý

Předmětem všimání může být jen prostá věc kterou prostě
zaznamenává, případně zkoumám atd
Avšak může jím být i plný intencionální objekt, ustavený nejen
zaznamenáváním, nýbrž i radováním, strachováním, toužením
atd.

Plný intencionální objekt je plnohodnotný protějšek prožitku

38. Reflexe na akty. Imanentní a transcendentní vjemy

Cogito se nezamýšlí nad sebou, je zaměřené mimo sebe, avšak kdykoliv
se může zaměřit samo na sebe a udělat ze sebe předmět
„vnitřního vnímání“, hodnocení, radování atd
Prostě, můžeme se kdykoliv zamyslet sami nad sebou
(ek: ovšem vnitřní vnímání je objektivizace, jako vnější)

H. to označuje jako immanentně zaměřený intencionální akt

Vjem a vnímané tu náleží k jednomu proudu cogitation neboli
vědomí

Tak „Jsem přesvědčen, že mám pravdu“ dva intencionální
počiny v jednom jediném vědomí

Na okraj: reelný, u Husserla reel, označuje
něco, co je strukturálně nutné či skutečné
v rámci určitého vědomí, či bonmotem, označuje
skutečnost v rámci neskutečného.